

medellösare och för mången fattig enka kan det blifva svårt nog, att förskaffa sina barn en sådan undervisning. Men det har dock i sekler skett.

Hvad angår allmogens barn, är vägen till lärd bildning genom undervisningspråket för dem hårdt stängd. För Lägre Elementarskolor är dock stadgadt, att i dem undervisning skall meddelas äfven på finska. För den lärda bildningen fordras också bildning i ett bildadt hem, om den skall blifva rätt fruktbarande; hvarföre det ligger i sakernas ordning, att emellan den och allmogens vetande må stå en generations bildning för och i ett högre industrielt yrke.

J. V. S.

10

11 FÖRENINGARNE MOT DJURS PLÅGANDE.

Litteraturblad n:o 3, mars 1859

Vi hänvisa läsaren till en artikel i detta ämne i bladets Januarihäfte år 1857 sid. 20.

Vår afsigt är att genom några ytterligare meddelanden fästa uppmärksamheten vid detsamma; och det är derföre vi här börja införandet i öfversättning af åtskilliga kortare uppsatser, hvilka på sin tid stått att läsa i Augsburgers Allgemeine Zeitung.

20

Vi taga för afgjort, att hvarje tänkande menniska gerna medgifver:

1:o. Att ett ömt och medlidsamt sinnelag väl stundom kan blifva en snara för mensklig svaghet; men att frånvaron deraf är en säker källa till förtryck, brott och elände.

2:o. Att om ett sådant sinnelag icke inplantas hos barnet, detsamma lifvet om skall saknas.

Det är på dessa erfarenhetssatser, Föreningarne mot djurs plågan de grunda sitt hopp, att kunna verka förädlande för den allmänna bildningen. Ty

30

3:o. Är det endast i förhållande till djuren, ett barn kan öfva grymhet och vänja sig vid likgiltighet för det lidande, detsamma förorsakar; hvarföre

4:o. Vanan att ömma för det obetydligaste lefvande väsendes nöd och plågor måste kraftigt bidra att hos barnet grundlägga medkänsla äfven för det menskliga lidandet och afsky för att blifva upphof dertill.

Vidare, ehuru såsom sagdt en förhårdad känsla hos de äldre föga med några medel kan uppmjukas annorlunda än för tillfället, öfvas af dem mången tanklös grymhet mot djuren, som icke i förhårdelsen har sitt upphof. De nämnda föreningarne sträfva derföre.

40

5:o. Att genom tal och skrift göra personer af alla samhällsklasser uppmärksamma på hvarje behandling af djuren, som utan människans gagn förorsakar dem lidande, emedan ett sådant handlingssätt underhåller råhet i sinnet och genom exemplet verkar att fortplanta densamma på kommande generationer.

Emedan dylika vanor icke lätt utrotas, anse föreningarne sig böra verka icke blott på öfvertygelsens väg, utan äfven

6:o. Genom att agitera för lagstadganden och en polisuppsigt, som positivt förhindra och bestraffa djurs plågan de.

50

Det vore visserligen billigt, att yrka äfven på en rättighet för djuren, att icke lättsinnigt göras till föremål för människans råhet eller utbrottet af hennes passioner. Föreningarne se saken äfven under denna synpunkt, men vilja uttryckligen lemna den helt och hållet å sida,

för att icke föranleda något missförstånd angående deras egentliga syftemål, med afseende på hvilket deras allmänna lära kan anses vara den: »att människan för sin egen förädlings skuld skall afhålla sig från att plåga djuren.»

D:r Perner är entusiast för saken. För en och annan öfverdrifts skuld bör man icke förbise det ädla och gagneliga i hans och föreningarnes sträfvanden. En sådan öfverdrift är sjelfva titeln på den bok, hvori han samlat de nämnda tidningsuppsatserna. Denna är: »Über die Hauptgebreden der Erziehung.»

10

12 SVAR TILL PAPPERSLYKTAN.

Litteraturblad n:o 3, mars 1859

Det är lika ogörligt som ofruktbar, att ingå i skriftvexling på några spalter med en motståndare, som sätter allt menskligt vetande i fråga – d. ä. fordrar en revision af detta vetande från dess första grunder.

20 Så har jag verkligen icke tid och tillfälle att enkom för Papperslyktan utlägga, hvad en nation är. Jag vill blott anmärka, att dess Redaktion gjort en origtig citation ur »Läran om Staten». Så enfaldigt talas der icke om nationaliteten. Ordet utmärker i kraft af sin härledning något genom födseln och af naturen gifvet. Så förhåller sig också med nationaliteten. Människan födes dertill, väljer den icke. Fremmande bildning kan modificera den, men icke utplåna den. När historien bildar nya nationaliteter, sker det med naturens bistånd, genom blodens sammanblandning; d. ä. den nya nationaliteten följer med födseln. Så läses också härom i anförda ringa skrift.

30 När Papperslyktan talar om en Schweitzisk nationalitet, står den i detta tal ensam bland dem åtminstone, som veta, hvad de säga. Schweitziska folket känner hvar man. Schweitziska nation har jag åtminstone aldrig sett eller hört omnämnas. Icke ens Edsförbundets stora historieskrifvare, hvilken Papperslyktan gör till Tysk blott derföre, att han en del af sitt lif lefde i Tyskland, talar, så vidt jag vet, derom. Icke heller känner jag, att någon någonsin talat om en Schweitzisk nationallitteratur. Deremot vet hvar man, hvad Papperslyktan icke visar sig veta, att icke blott Haller och Müller, utan Bodmer och Breitinger, Gessner, Sulzer, Zimmermann, Lavater o. s. v. – med ett ord, alla litteratörer från det Tyska Schweiz räknas till Tysklands nationallitteratörer. Och såsom Bodmer och Breitinger ställas i spetsen för reformen i Tysklands litteratur, så Holbein i spetsen för det Tyska måleriet. Ingen har heller tvekat räkna de sju Bernouilli och Euler för Tyska vetenskapens prydnader. – Men vetandet härom tillhör skolan.

40 Hvad Förenta Staterna i Norra Amerika angår, behagade Papperslyktan uppgifva *namnet på den nation*, som skulle sammanfatta dess befolkning. Det är verkligen ännu okänt till och med för sjelfva denna befolkning. Ingen tviflar dock på, att der skall utbilda sig en nation – eller flera. Den får då tids nog sitt eget namn och egna språk. Till vidare är den en koloni af Engelmän, som med sig upptagit Tyskar, 50 Irländare, Negerstammar och Amerikanare (Indianer). Vi veta alla, att de tillsamman bilda ett kraftigt och mäktigt folk; men nationaliteterna bland detta folk äro mångbrokiga.

Allt detta har dock intet att göra med frågan om Svenska och Finska språken i Finland – hvilken Papperslyktan, som så käckt upptagit den, med förklaring att ingen annan ännu talat derom, numera synes skjuta